

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ
КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

Р І Ш Е Н Н Я

До протоколу № 72
від 23 червня 2021 року

**Про затвердження Рекомендацій комітетських слухань на тему:
“Якість підручників та навчальних посібників для
“Нової української школи” (26 травня 2021 року)**

Заслухавши інформацію Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, наук та інновацій Бабака С.В. про проведення слухань у Комітеті на тему: “Якість підручників та навчальних посібників для “Нової української школи”, які відбулися 26 травня 2021 року, **Комітет вирішив:**

1. Затвердити Рекомендації комітетських слухань на тему: “Якість підручників та навчальних посібників для “Нової української школи” (26 травня 2021 року)
2. Надіслати це Рішення на адресу Кабінету Міністрів України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства фінансів України, Національної академії педагогічних наук України, Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти”, органів місцевої влади та місцевого самоврядування, громадським організаціям “Національна освітня асоціація”, “Українська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів”.
3. Контроль за виконанням цього Рішення покласти на голову підкомітету з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях Комітету з питань освіти, науки та інновацій Лис О.Г.

Голова Комітету

Сергій Бабак

Затверджено
Рішенням Комітету Верховної Ради України
з питань освіти, науки та інновацій
протокол № 72 від 23 червня 2021 року

РЕКОМЕНДАЦІЇ
слухань у Комітеті Верховної Ради України
з питань освіти, науки та інновацій на тему: “Якість підручників та
навчальних посібників для “Нової української школи”
(26 травня 2021 року)

Заслухавши та обговоривши інформацію Голови Комітету Верховної Ради з питань освіти, науки та інновацій Бабака С.В., доповіді заступника Міністра освіти і науки України Мандзій Л.С., директора Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти” Баженкова Є.В., співдоповіді голови підкомітету з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях Лис О.Г., віце-президента Національної академії педагогічних наук України, директора Інституту педагогіки Топузова О.М, враховуючи виступи учасників комітетських слухань щодо забезпечення належної якості навчальної літератури для Нової української школи та шляхів реформування моделі забезпечення здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників сучасними навчальними матеріалами, Комітет зазначає таке.

Останнім часом на адресу Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій надходять чисельні звернення від батьків, педагогічних працівників, науковців, освітянських громадських організацій, у яких висловлюються невдоволення якістю підручників та навчальних посібників.

Метою слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій є обговорення актуальних проблем забезпечення якості навчальної літератури, запровадження нових підходів до проведення конкурсного відбору підручників та процедур їх грифування, апробації, виготовлення та доставки до закладів освіти, вдосконалення механізмів фінансування сфери видання підручників та навчальних посібників, запобігання корупційних ризиків під час розподілу бюджетних коштів на закупівлю навчальної літератури тощо.

За часи незалежності в Україні загалом сформована індустрія навчальної книги. Закладені в її основу ідеї багатоваріативності підручників, конкурсного їх відбору, надання педагогічним працівникам права вибору майбутніх підручників, запровадження елементів об’єктивності, прозорості і неупередженості процедур грифування та конкурсів навчальної літератури тощо.

Разом з тим, учасники слухань зазначають, що не зважаючи на проведену роботу час потребує формування нових підходів до оновлення процедури підготовки підручників та навчальних посібників, зокрема запровадження ринкових механізмів державного замовлення, удосконалення системи експертного оцінювання майбутнього підручника, збільшення авторської

винагороди авторам підручників, запровадження нових підходів до фінансування сфери видання підручників та доставки їх до закладів освіти, вдосконалення системи експертизи та апробації тощо.

Враховуючи вищезазначене, учасники слухань у Комітеті **рекомендують:**

1. Доповідь заступника Міністра освіти і науки України та доповідь Директора Державної наукової установи “Інститут модернізації змісту освіти”, співдоповіді Голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, голови підкомітету з питань загальної середньої, інклюзивної освіти на освіті та тимчасово окупованих територіях, віце-президента Національної академії педагогічних наук України, виступи учасників слухань щодо якості підручників та навчальних посібників взяти до відома.

2. Рекомендувати Верховній Раді України, Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій прискорити розгляд на ухвалення проекту Закону України “Про внесення змін до закону України “Про освіту” щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури” (реєстр. № 5465 від 05.05.2021 р.).

3. Рекомендувати Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій в рамках бюджетного процесу із підготовки Закону України “Про Державний бюджет України на 2022 рік” ініціювати запровадження окремої бюджетної програми для забезпечення шкільних бібліотек відповідною навчальною та художньою літературою та відповідної субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам з метою співфінансування відповідних видатків місцевих бюджетів.

4. Рекомендувати Кабінету Міністрів України:

4.1. Розглянути питання щодо розроблення та затвердження Концепції державної програми модернізації діючих шкільних бібліотек та перетворення їх на сучасні освітньо-інформаційні центри із забезпечення їх різножанровою літературою, доступом до інформаційних ресурсів у мережі Інтернет, колекцій та довідкових медіаресурсів на електронних носіях та запровадження окремої бюджетної програми для забезпечення шкільних бібліотек навчальною та художньою літературою.

4.2. Внести зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 № 72 “Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об’єктів авторського права і суміжних прав” щодо збільшення авторської винагороди за один авторський аркуш обсягом 40 тис. друкованих знаків, зокрема мінімум у 2 рази авторам, підручники яких друкуватимуться накладом 100 тис. примірників і більше.

4.3. Внести відповідні зміни та доповнення до Постанови Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 41 (в редакції Постанови Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2020 р. № 957) “Про затвердження Порядку забезпечення підручниками та посібниками здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників”, якими передбачити:

- безоплатне забезпечення здобувачів освіти та педагогічних працівників навчально-методичним комплектом, що складається з паперового підручника, електронного інтерактивного додатка та методичного супроводу протягом навчального року і дозволяє здійснювати навчально-виховний процес у форматі традиційного, змішаного та дистанційного навчання як із використанням інтернет-технологій, так і за умови відсутності підключення до інтернету;

- дотримання 100-відсоткового забезпечення здобувачів освіти та педагогічних працівників навчальною літературою під час повторного видання підручників з окремих навчальних предметів, що були раніше видані за кошти державного бюджету, з урахуванням необхідності якнайповнішого врахування результатів повторного вибору педагогічних працівників щодо кількості підручників і накладів;

- здійснення доставки видавництвами підручників і посібників до структурних підрозділів освіти і науки Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій для подальшого їх поширення серед закладів освіти;

- посилення відповідальності структурних підрозділів освіти і науки Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій за своєчасну доставку підручників і посібників до закладів освіти.

4.4 Внести відповідні зміни та доповнення до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для реалізації загальнодержавних заходів у сфері освіти, якими передбачити встановлення нормативу рентабельності всіх етапів виробництва, пов'язаного з виданням та доставкою підручників і посібників, на рівні не нижче 15 відсотків.

5. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України:

5.1 Доопрацювати Порядок конкурсного відбору підручників (крім електронних) і посібників для здобувачів повної середньої освіти та педагогічних працівників, з урахуванням необхідності включення перехідного періоду для повноцінного застосування нових відходів з урахуванням цих Рекомендацій та затвердити після узгодження положень Порядку з представниками Національної академії педагогічних наук України і освітянських та видавничих інститутів громадянського суспільства.

5.2. Проаналізувати нормативно-правову базу, якою регламентуються питання забезпечення підручниками та навчальними посібниками закладів загальної середньої освіти щодо можливого внесення змін та доповнень до них у частині:

- зменшення нормативного строку використання підручників з окремого навчального предмету (інтегрованого курсу);

- регулярного щорічного визначення переліку назв підручників та накладів, що будуть видані за бюджетні кошти, виходячи з потреби стовідсоткового забезпечення підручниками усіх здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників;

- дотримання єдиних правил щодо видання та перевидання підручників, що були у використанні в освітньому процесі, виходячи з результатів повторного вибору підручників закладами освіти;

- фінансових стимулів для розробки нового покоління навчальних матеріалів, поступового переходу встановлення фінансування видання підручників на більш вищому рівні бюджетних видатків;

- оголошення переліку назв підручників і посібників, проекти яких братимуть участь у відборі, не пізніше ніж за 9 місяців до початку конкурсу, відбору підручників та виготовлення накладів мають відбуватися у розумні та достатні терміни;

- забезпечення ефективної системи підготовки експертів та проведення фахової експертизи навчальної літератури, яка має носити не дозвільний, а допоміжний характер, маючи на меті виключно покращення проектів підручників;

- визначення нормативно-правовими актами критеріїв експертизи;

- урегулювання прав і обов'язків членів предметних комісій;

- відповідальності членів комісій за проведення неякісної експертизи, порушення правил доброчесності, розголошення конфіденційної інформації, корупційних дій тощо;

- забезпечення процедури апробації підручника до масового впровадження;

- оприлюднення нормативно-правових актів, інструктивно-методичних рекомендацій, переліків та зразків документів для участі у конкурсному відборі за 60 днів до його проведення;

- встановлення раціональних та прозорих процедур конкурсного відбору підручників, що друкуються за державні кошти на засадах відкритості, гласності, законності, рівності прав учасників та під контролем громадськості, та започаткування процедур повноцінної реалізації ідеї вільного вибору підручника;

- запровадження як найповнішого врахування результатів вибору педагогічних працівників для забезпечення закладів освіти навчальною літературою;

- можливість оперативного оскарження порушень під час проведення етапів експертизи проектів навчальної літератури, вибору підручників/посібників за їх електронними версіями.

6. Рекомендувати Міністерству освіти і науки України, Державній науковій установі "Інституту модернізації змісту освіти" спільно з Національною академією наук України, Національною академією педагогічних наук України, асоціацією книговидавців, представників видавництва:

6.1. Удосконалити експертне оцінювання підручників, яке має спрямовуватись передусім на науковий рівень змісту підручників та структуру текстів, а не на фіксації наявності різноманітних її елементів і рубрик; здійснювати навчання не лише експертів, а й потенційних авторів підручників, редакторських колективів;

6.2. Розглянути питання щодо запровадження "Школи підготовки авторів навчальної літератури для закладів загальної середньої освіти";

6.3. Створити єдину централізовану систему електронного обліку і розподілу підручників у межах держави;

6.4. Вжити заходів з забезпечення передачі фінансування доставки підручників до структурних підрозділів (департаментів) освіти і науки обласних державних адміністрацій та Київської міської державної адміністрації на видавництва, що їх друкують;

6.5. Вжити заходів з розроблення нормативно-правової бази запровадження аудіобібліотек для закладів загальної середньої освіти та запровадження комплектів електронних посібників для вчителів та електронних додатків до підручників (із 2022 року на добровільних засадах, а із 2024 року як обов'язкове);

6.6. З метою своєчасного забезпечення якісними підручниками учнів 5-го класу у 2022/2023 навчальному році розробити та оприлюднити “Дорожню карту” такого забезпечення.

6.7. Вжити заходів з розроблення дорожньої карти цифровізації освіти, створення цифрових освітніх продуктів.

7. Міністерству освіти і науки України, Міністерству фінансів України:

7.1. Забезпечити починаючи з 2023 року для 1 класу, а з 2024 року щорічне видання за бюджетні кошти навчальних посібників у кількох частинах для учнів 1 та 2 класів закладів загальної середньої освіти та педагогічних працівників замість підручників з української мови та читання і математики;

7.2. Відновити бюджетне фінансування забезпечення закладів загальної середньої освіти електронними підручниками, як інструменту для організації дистанційної складової освітнього процесу та забезпечити додаткове бюджетне фінансування навчання педагогічних працівників.

8. Рекомендувати Міністерству охорони здоров'я України:

8.1. Внести зміни до Державних санітарних норм і правил “Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей”, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 18 січня 2007 року № 13, зареєстрованих в Міністерстві юстиції України 30 січня 2007 р. за № 77/13344, з метою їх осучаснення.

Голова Комітету

Сергій Бабак